

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Čudite se!

Čudite se, ko to čitate! Dogaja se pri nas v Sloveniji, 40 km od Ljubljane!

Tudi jaz sem učitelj pripravnik. V sedanjih službenih krajih sem prišel šele pred dobrim pol letom. Z veseljem sem prišel v novi kraj, ker mi v prejšnjem ni bilo postlano preveč rožnato. Toda kakšno zaročanje! Sprejem je bil vse prej kakor prijazen. Nekega nedeljskega popoldneva sva bila z ženo na izprehodu. Iz cerkve se vračajoči šoli odrasli mladenci so se nama spakovali in prepevali neke izzivalne pesmi. Imel sem dovolj in danes si želim odtod. Prav nič se sedaj ne čudim tovarišem — mojim prednikom na šoli —, da niso mogli dolgo vzdržati v kraju. Vsak je gledal, da se je preselil čimprej drugam.

Vedno bolj sem prepričan, da bi učitelji v našem kraju prvi pomrli od lakote in pomanjkanja, če bi prišlo pri nas tako daleč. V sedanjih draginjah dobimo le za drag denar najpotrebnejša živila in še tedaj prodajalec misli, da nam je blago dal zastoj in nam napravi izredno uslugo. Žena se hujuje, ker ne more dobiti jajc. Kako vesela sva, če kje iztakneva drobno jajce po dinarju. V ilustraciji pa naj povem, da ljudje raje nosijo jajca v 20 km oddaljeni trg, kjer jih prodajajo 12 komadov za »kovača«. Popolnoma enako je s ostalimi potrebščinami.

Ljudstvo je do šole sovražno razpoloženo. Mislim, da bi ljudem izpolnilo željo, če bi šolo kar zaprli. Ko pride učenc do tretjega razreda, pravijo, da zna dovolj. Stalno opažamo isto sliko: učenci radi hodijo v šolo, izjeme so redke, starši pa jih pri tem ovirajo. Ni redko, ko nam manjka četrtnina in št več otrok. Z višjimi oddelki se vse stopnjuje. Kakih osem šolarjev se mi letos sploh še ni javilo v šolo. Dva pismena opomina nista nič zalega.

Izvenšolsko delo je pri nas monopolizirano in učiteljem skoraj onemogočeno. Učiteljevo delo in šolske prireditve so bojkotirane.

Od kod vse to? Zakaj?

Odgovor je lahek. Lokalni faktorji šole ne marajo in je pri njenem delu ne podpirajo. Hočejo nje popolno podreditve. O sodelovanju pri delu nočejo slišati. Če je le mogoče, je treba delo šole ovirati.

Sicer pa, kako je mogoče pričakovati kaj dobrega od kraj. šol. odbora, ki kljub proračunski postavki 2000 din ni dal niti dinarja svojim otrokom za samoučila. Naša šola je zanemarjena, primanjkuje ji vsega. Šolski plot je v sramoto šoli in kraju. Naša stanovanja so vlažna in slaba.

Sredi vinskih goric se s skrbjo negujejo štiri gostilne. To je naša edina krajevna znamenitost. Vse ostalo je mrtvo. Gospodarskega napredka ni, nasprotno, okoliške vasi gredo počasi ena za drugo na boben. Radi bi ljudstvu pomagali. Toda to je naščuvano proti našemu delu.

In zdaj se še čudite, ker si želim čimprej stran od tod?

Zavidali smo tovarišem laškega sreza, ko so dobili nadzornika po srcu in želji. Zdaj smo tudi mi tako srečni! V začetku septembra smo imeli po dve, tri in več šol skupne konference, na katerih nam je tov. nadzornik dajal potrebne napotke in nasvete iz lastne prakse. Lahko smo svobodno izražali svoje težnje in želje brez vsakih ozirov, kar bo gotovo ugodno vplivalo na naše delo. Zato je upati tudi na zboljšanje razmer.

Tov. nadzorniku smo hvaležni za njegovo skrb!

W. R.

Iz listov

PREMESTITVE V PROSVETNI SLUŽBI KONČANE

Premestitve so v prosvetnem ministrstvu končoveljavno zaključene. Po tem takem so zaman vse prošnje in vloge, kolikor se tičejo premestitev in jih v ministrstvu sploh ne bodo obravnavali. (Iz kabineta prosvetnega ministrstva.)

— I Nov zakonski učni načrt za ljudsko-šolsko učiteljstvo v Julijski Krajini. Ministrski svet je pri svoji zadnji seji odobril zakonski načrt, ki določa ugodnosti za učiteljski zbor, za nadzornike in voditelje na ljudskih šolah v pokrajinah Julijske Krajine. Z novim zakonom se hoče zboljšati sestava učiteljskega zbora v obmejnih predelih in ga napraviti sposobnega za izvajanje posebnih nalog, ki so mu naložene; novi zakon naj v prvi vrsti olajša pritok izbranih, zlasti moških učnih moči v naznačene pokrajine in naj omogoči njihovo nastanitev v notranjosti omejenih pokrajin. Glavne ugodnosti, ki jih določa zakon, so: a) kdor bo določeno dobo služboval v obmejnih pokrajinah, bo imel prednost pri izbiri službenega mesta, ko bo prošil za premestitev; b) službovanje v obmejnih krajih se bo zvišalo za eno tretjino pri številu službenih let in pri določitvi pokojnine. — Domoljub 25. septembra.

— I Nad 70.000 slovenskih šolarjev nima dovolj hrane je naslov članka v »Slovencu« z dne 29. sept., iz katerega posnemamo sledeče ugotovitve: V šolskem letu 1938./1939. smo imeli v Sloveniji 112 šolskih kuhinj. Od teh jih je bilo 38 takih, ki so dajale otrokom

samo malico, 12 takih, ki so dajale otrokom poleg zajtrka tudi malico in večerjo, 43 je bilo takih, ki so dajale otrokom samo obed, 19 pa takih, ki so dajale otrokom zajtrk in obed. V sezoni (pozno jeseni in pozimi) so te kuhinje obratovalle povprečno po 4 mesece in 17 dni. Obratovalnih dni je bilo na kuhinjo povprečno 95. V navedeni sezoni so izdajale te kuhinje povprečno dnevno 1272 zajtrkov (deloma mleko, deloma kruh in deloma čaj), dalje 4147 obedov (deloma enolončne jedi), 2143 malic (kruh, mleko, čaj) in 191 večerij (enoobročne jedi). Dnevno je bilo izdanih torej 7753 obrokov hrane in sicer 5253 otrokom. Če pomnožimo vse obroke s številom obratovalnih dni, je bilo v navedeni sezoni izdanih 736.535 obrokov. — Odkar obstoje te kuhinje, so imele stroškov s prehrano otrok 1.830.587 din. Porabil pa se je 345.198 l mleka, 3200 kg sladkorja 167.824 kg krompirja, 143.542 kg kruha, 6030 kg sadja, 9937 kg mesa in 94.780 kg drugih živil (sočiva, zabele, zelenjave itd.). Te kuhinje so podpirale z denarjem deloma banska uprava, deloma občine in razna društva ter zasebniki. Zasebniki predvsem z naturalijami. — Po podatkih posebne tozadevne ankete Pedagoške centralne je bilo pri nas l. 1936. takih šolskih otrok, ki so brez zajtrka 4707, takih ki so brez toplega obroda 11.511, ki so brez obroda sploh 2778, ki so brez večerje 3995, ki ne dobe redno mleka 32.044 in ki so daljšo dobo brez kruha 15.606. Če te številke sedaj pomnožimo, ne s 95 dnevi, ampak z 270 dnevi, kolikor časa traja povprečno šolski pouk, bi bilo treba imeti 1.300.000 obrokov zajtrka, 3.100.000 o-

brokov kosila, 1.100.000 obrokov večerij. Skupno bi bilo potrebnih za najnujnejšo silo 5.500.000 obrokov hrane. V enem letu pa, kakor smo videli, je bilo izdanih le 730.000 obrokov. Dosedanje kuhinje so nudile torej pomoč komaj vsakemu osmemu res potrebnemu otroku.

— I »V slovenske hiše rodovinske kronike« je naslov članka v »Slovencu« od 29. IX., ki se zavzema za vodenje družinskih kronik. To delo naj bi vršil dom. Tudi glede šole pravi, naj bi gojila v večji meri osebno in družinsko zgodovino. In predlaga sledeče: Vsako leto naj učitelj družinsko zgodovino ponovi in utrjuje s šolsko mladino, a tudi izpopolnjuje jo naj, ker čim večji je otrok, tem bolj je razvit in tem bolj si bo vse zapomnil; svojim staršem bo stavil razna vprašanja ter vzbudil tudi pri njih zanimanje za prednike. Šolski otrok naj si vse to napiše, dom pa naj izboljšuje vso zgodovino vse družine.

— I Boj proti draginji je naslovni članek v »Trgovskem listu« z dne 29. sept. V tem članku čitamo prav zanimive sledeče predloge za pobijanje draginje. Mi bi se na primer zavezali, da izvozimo določeno količino lesa po nizkih cenah samo, če dobimo določeno količino bombažne preje tudi po nizki ceni. Med ceno lesa in bombažne preje bi se moral dogovoriti trgovsko-politični junktim. To je na vsak način boljši način kakor pa uvedba izvoznih taks za pocenitev važnih uvoznih predmetov, ker bi mogla tujina smatrati takšne takse kot izvozne omejitve. — Nadaljnja pocenitev bi se mogla doseči tudi s pribitkom cene za luksuzno blago. Posamezne tovarne bi morale ustanoviti interne fondse za pocenitev

Koncert Trboveljskega slavčka v Mariboru

Trboveljski slavček, ki si je v svojem desetletnem delu pridobil svetovno priznanje, priredi v Mariboru v proslavo svojega jubileja koncert izbranih skladb iz najnovejšega repertoarja. Koncert bo otvoril z duhovno glasbo, ki jo je na staroslovensko besedilo uglasbil Ivan Grbec, spremljavo pa priredi prof. Matija Tomc. Sledila bo recitatorna Adamičeva »Pesem beračev«, romantična Mirkova »Jutranji zvoni« in Lafjčeva zadnja priredba »Veseli koledniki«.

Koncert bodo zaključile: za jubilej »Slavčkom« uglasbena »Gorole zelna« Dobri Hri-

stova (bolgarski Adamič), M. Krejčija lirična »Ukolehava« (dvojni kanon), Otokarja Sinja češki ples »Babka«, slovaški »Vrtena« in hanaški »Sateček« ter nazadnje Tomčevo »Kolo«.

Režika Koritnikova, iz šole mojstra Beteta, bo zapela nekaj koloraturnih spevov iz operne literature; spremljal jo bo na klavirju operni kapelnik dr. Danilo Svava.

Koncert se bo vršil v soboto 5. oktobra ob 20. uri v veliki unionski dvorani. Opozarjamo na to prireditve vse tovariše in tovarišice, ki jim je omogočeno posetiti koncert naše rudarske mladine in se seznaniti tudi z drugo slovansko mladinsko literaturo.

stova (bolgarski Adamič), M. Krejčija lirična »Ukolehava« (dvojni kanon), Otokarja Sinja češki ples »Babka«, slovaški »Vrtena« in hanaški »Sateček« ter nazadnje Tomčevo »Kolo«.

Režika Koritnikova, iz šole mojstra Beteta, bo zapela nekaj koloraturnih spevov iz operne literature; spremljal jo bo na klavirju operni kapelnik dr. Danilo Svava.

Koncert se bo vršil v soboto 5. oktobra ob 20. uri v veliki unionski dvorani. Opozarjamo na to prireditve vse tovariše in tovarišice, ki jim je omogočeno posetiti koncert naše rudarske mladine in se seznaniti tudi z drugo slovansko mladinsko literaturo.

Mladinska matica

— mm Upokojen tovariš, ki ne želi biti imenovan, je naročil letošnji letnik »Našega roda« za obmejno šolo v K. Ko se mu tem potom zahvaljujemo, izražamo tudi željo, da bi našel več posnemovalcev.

— mm Ocen o zadnjih publikacijah Mladinske matice je objavil tudi »Večernik«. Pred oceno je prinesel (15. VII.) kratko informativno notico, kjer govori o pisateljih in ilustratorjih ter navaja kratko vsebino posameznih knjig, obseg in naklado. Iz daljše ocene, objavljene 4. septembra, posnemamo sledeče vrstice:

Današnja doba je z vsemi svojimi bolezenskimi simptomi zelo neprikladna in nasprotna kakršnemu koli kulturnemu prizadevanju. Ovire se pojavljajo v vseh mogočih oblikah in često so nepremagljive. Tako se naša kulturna aktivnost in razgibanost počasi zastavlja, tu ali tam pa popolnoma zamre. — Nekateri založbe — pravi kritik dalje — so se podale v »zimsko spanje«, dokler se vojne prilike na evropski politični pozornici ne položijo ter razmere zopet uredijo. Druge jim bodo najbrž pod silo razmer sledile. Le najpod-

jetnejše bodo vztrajale na svojih kulturnih postojankah še naprej ter se kljub vsemu poskušale zadržati na začrtanih smernicah in programih. Med temi poslednjimi bo vsekakor tudi Mladinska matica, ki predstavlja kvantitetno in kvalitativno vodilno založnico slovenskega beletrističnega čtiva za ljudskošolsko mladino. — Delo Mladinske matice je zelo obsežno. Poleg »Našega roda« je letos obdala svoje naročnike s tremi mladinskimi knjigami. To so Josipa Ribičiča »Upornice«, Arnošta Adamiča »Ljudje v viharju« ter Pavla Kunaverja »Zakladi sveta«. Vse tri knjige so izbrane na podlagi knjižnega natečaja s prav posebno skrbnim preudarkom ter s stremeljenjem, vzbuditi v mladini poglobljeno razmišljanje in koristno knjigo tudi resnično potrebo in zavest važnosti dela, narodnega čustvovanja in znanja. V nadaljnjem prinaša ocenjevalec krajšo vsebino posameznih knjig. O »Upornicah« pravi, da so dar nadvse plodnega mladinskega pisatelja in urednika Josipa Ribičiča. Knjižico je bogato ilustriral Trčkova ter s svojimi slikami dopolnila tekst. Knjižica je namenjena najmlajšim šolarčkom ter

Peter me gleda, zmiguje z glavo, Bog Oče pa reče:

»Peter, pogledaj, kdo in kaj so tisti sodniki!«

Peter zabrunda: »Že grem« in oddrša nekam proč. Medtem pa iztegne Bog Oče roko in vsi zvezki »Našega roda« mu kar sami odleže naproti. Odpira Bog zvezek za zvezkom, ogleduje vsebino, prečita tu pa tam kako stran, ne reče pa nič. Ko se je Peter vrnil, je ravno obrnil zadnjo stran.

»Nisem jih našel v naši kartoteki!« reče Peter. »Pri nas jih nimamo v evidenci. Najbrž jih imajo zabeležene v vicah ali peklu!«

»Tako, tako!« se zamisli gospod Bog. Nato pa mi vrne zvezke »Našega roda« rekoč: »Na, vrni se na zemljo. Pa nič ne maraj! Hodi svojo pot! Naj rečejo sodniki, kar hočejo. Kar pojdi!«

»Kako naj grem, gospod Bog, ko pa sem umrl?«

»Saj nisi, kar idi!«

Ko sem se zbudil, sem bil res živ. Vstal sem in sklenil, da bom ostal živ čim dlje časa mogoče, ne ravno iz ljubezni do življenja v teh časih, pač pa zaradi čednostnih sodnikov doline šentflorjanske.

Miha Jagnje:

Učitelj Borštnik študira

Učitelj France Borštnik je bil sposoben človek, govoril je resno in napol svečano, nikoli ni zavijal besed in jim dajal še kakega posebnega namena. Hodil je pokonci in po sredi ceste, kozjih steza in blata se je ogibal, nikoli ni bil opravljen preveč po modri, pa tudi ne prestarinsko. Bil je ravnodušen do vseh novih misli, ki so plasele svet, mirno je poslušal in bral vsakovrstne stvari, potem pa je skomiznil, češ če bo treba kaj ukreniti,

bodo itak ukazali in je vsako prezgodnje napenjanje in početje tvegana in površ se nezdrava stvar. Zato je bilo Borštnikovo zdravje v redu, nikoli ni lazil okrog zdravnikov in zdravnic. Kadar so ga klicali k delu, je prišel, če so ukazali, je izvršil vse, sam od sebe se pa ni nikjer ponujal. Volil je vedno po volji naroda in njegovih voditeljev, ni bil proglashen za bavlava in tudi francoskega poraza ni zakrivil. Sedel je v svojem Zakotju že nekaj let in zrak se mu je zdel dober in zdrav, tudi hrana je bila primerna in soba zračna. Prešle so pomladi, prešle so jeseni, napredoval je iz skupine v skupino, tiho in neopazno in točno je vedel, kdaj bo v peti in kdaj bo upokojen.

Potem je prišla ta preklicana draginja. Ob koncu mesca se je vzdramil, nekako začuden je pregledal listino in ugotovil praznoto. Pomencal si je oči in se ozrl okoli sebe. Odrinil je od sebe račune in se zamislil, če ni pri vsem kaka nepravilnost. Potem se je ujezil in slabe volje je stopil na cesto.

»Kaj pa je z vami, gospod Borštnik?« je dejal kmet Oblanček.

»Ta nepravilnost! Pomislite, kar na celem so se cene dvignile in jaz nisem bil prav nič pripravljen na to. In zdaj naj gledam!«

»Da, da,« je kimal kmet, »dvignile so se in nekako zmešalo se je vse skupaj. Ne vem, kako bo.«

»Krompir ste podražili in drva, tega ste vi krivi.«

»Moko kupujem kot vi, od kod naj vzamem zanj denar?«

»Kdo je pa kriv?«

»Tega ne vem, vem pa, da mi kmetje poslednji. Če hočejo drugi živeti, imamo pravico tudi mi. In tudi dolžnost.«

»To bom moral vsekakor preštudirati, je dejal gospod Borštnik.

Sedel je h knjigam in čez teden dni mu je bila glava polna novih misli o cenah in kapitalu in o prometu in vsem podobnem. Sedel

je pozno v noči pri petrolejki in majal z glavo.

»Tu vendar nikjer točno ne pove, da bi morala cena prav zato zrasti. Vojna ni vzrok. Blokada ni vzrok.«

Tehtal je še nekaj dni, nato se je odločil. »Tako stvar je treba videti na licu mesta.«

Vzel je palico in pot pod noge in se ustavil pri prvem kmetu.

»Tako in tako, odločil sem se, da vidim, kako živite in kaj je s ceno, kako ste prideli in kaj ste prodali.«

Kmet je zmajal z glavo in ravnodušno razližil:

»Kot druga leta, gospod, samo letos so neke druge številke, več je prišlo v žep in več šlo iz njega. Ravnotežje se pa ni nič spremenilo. Ogrinc pod bregom prodaja svojo robo, jaz pa krompir in drva. Če dvignem jaz ceno za pol dinarja, jo Ogrinc za celega, če pritisnem jaz za cel dinar navzgor, gre on za dva. Zmeraj je vražje za nas, kadar cena raste, počasni smo, počasni.«

»Pa bi več pridelali, poskusili živeti od same zemlje. To je tako zvana avtarkija, veste, zdaj je povsod moderna.«

»Učena stvar, je pljunil kmet po tleh. »Ni živine, ni gnoja, ni pridelka. In še zmeraj moram kupovati. Kdo pa je prav za prav kmet? Kričijo, da nas je šestdeset odstotkov. Polovica od teh šestdesetih odstotkov kupuje kruh in pridelava komaj za zimo, spomladi pa strada.«

»Torej je premalom zemlje, je uganil Borštnik.

Kmet je skomignil z rameni.

»Ni pa ni, kdo se bo še otepal s tem!«

Učitelj Borštnik si je pa pomel roke in se veselil, da je našel pravo pot. Kakopa, kaj naj bo drugega, kakor agrarna reform! Potem bo več zemlje in cena se bo znižala, ker bo tudi več pridelka.

Nekaj dni je veroval misli in z ognjem prebral knjige. Seveda, saj že številke povedo. Potem se je ustavil. Nezaupljivo je bral še enkrat in še enkrat. Vzel je svinčnik in začel računati. Nezadovoljen je vrgel vse skupaj po mizi. Ljudje so pač ljudje, ni jih mogoče spraviti s sveta. Vsi ne morejo imeti zemlje.

»To bi mi moral razložiti kdo bolj učnih in imenitnejših, kakor sem jaz. Pojdem k nekemu in se mu razodenem, mučijo me dvomi, naj me potolaži.«

Sel je k enemu izmed imenitnikov. Ta je sedel v naslonjaču in prebral časopis v opoldanskem miru. Pogledal ga je iznad naočnikov ter zmajal z glavo:

»Pa saj draginja ni nič posebnega. Intelligent ste in poznate zgodovino. Draginja, lakota in podobne stvari, to so naravni pojavi. Koliko je že bilo lakot in kolikokrat je že bila draginja. Pa svet še zmeraj živi in sonce ni ugasnilo in dežuje tudi še zmeraj in otroci se rodijo, pomlad, poletje, jesen in zima, vse se vrsti drugo za drugim, kakor bi ne bilo nič hudega. Da, da, svetovni red se ne poruši kar tako, le verjemite.«

In zleknil se je v naslonjač in bral dalje.

France Borštnik pa študira. Zakotje je postalo nenadoma silno širok svet, kjer se pretakajo vse ceste, ki jih doslej ni poznal. Mehka pokrajina je dobila ostrejšo potezo, ljudje so nehali govoriti in v krepkih primerih kar tako iz navade in zaradi slikovitega jezika, iz kratkih besed žge resnica, bajte v bregovih so izgubile idilično nadihnjenje in lepoto.

France Borštnik je spoznal kozje steze in blato. Pokončna postava se je nekoliko ukrivila, omahovala je z brega na breg in oči so dobile čuden sijaj. Zakotje se ziblje, pasti noče. Tudi France Borštnik noče pasti. Hodi z velikimi koraki, dohiteti hoče, kar je v dolgih letih zamudil.